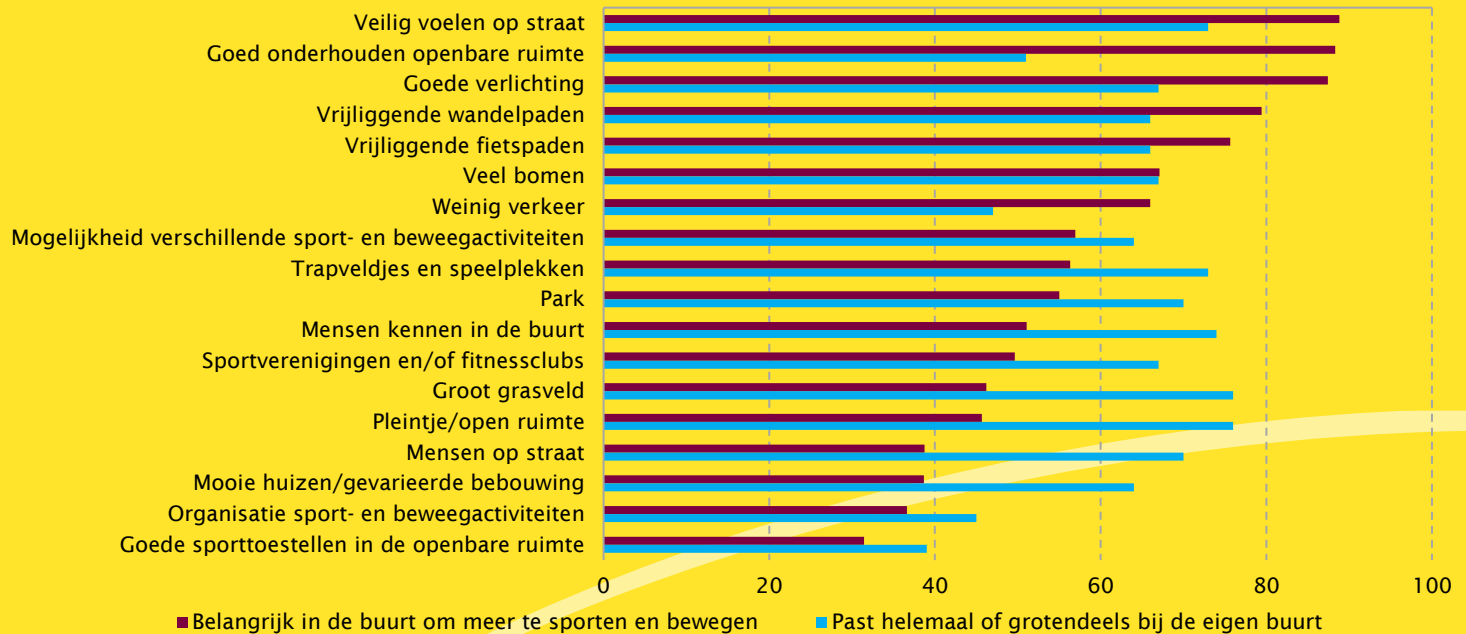

Belangrijke buurtkenmerken voor een beweegvriendelijke omgeving

Factsheet 2020/40

Daniëlle Ruijes & Merle Schots

Figuur 1 Wat vinden 16-79-jarige Nederlanders belangrijk in de buurt om meer te sporten en bewegen en past dit helemaal of grotendeels bij de eigen buurt (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=1.503)

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO), najaar 2019, Mulier Instituut.

Inleiding

De beweegvriendelijke omgeving krijgt steeds meer aandacht, zowel van de sporter als van beleid. Afgelopen jaren is een sterke toename te zien in sport en beweegactiviteiten buiten verenigingen, in ongeorganiseerd verband. Sporten zonder abonnement of lidmaatschap sluit aan bij de groeiende wens naar meer flexibiliteit en keuzevrijheid bij sporten en recreatief bewegen ([Van den Dool, 2019](#)). Deze trend van informeel sporten en bewegen is voornamelijk te zien bij activiteiten die bij uitstek geschikt zijn om in de openbare ruimte te beoefenen. Er is dan ook een toenemende populariteit van sporttakken die gebruikmaken van de openbare ruimte, zoals recreatief wandelen en fietsen, bootcamps, hardlopen en wielrennen ([Van der Poel et al., 2018](#)).

Naast de aandacht van sporters en bewegers, krijgt sporten en bewegen in de openbare ruimte ook steeds meer aandacht in beleid om gezond gedrag onder de Nederlandse bevolking te stimuleren ([Van der Poel et al., 2018](#); [Hoekman, Ruijes & Davids, 2019](#)). Mede als gevolg van de Omgevingswet hebben huidige lokale collegeprogramma's (2018-2022) aandacht voor een gezondheidbevorderende leefomgeving en daarmee voor een beweegvriendelijke omgeving en openbare ruimte die uitnodigt om te sporten en bewegen ([Hoekman & Reitsma,](#)

[2018](#)). Tevens is het beweegvriendelijker inrichten van de openbare ruimte één van de pijlers van het deelakkoord 'duurzame sportinfrastructuur' van het Nationaal Sportakkoord ([ministerie van VWS, 2018](#)). Door de groeiende aandacht voor de beweegvriendelijke omgeving is het relevant om inzicht te krijgen in welke factoren, vanuit het perspectief van de burger, sporten en bewegen in de openbare ruimte aanmoedigen.

In dit factsheet wordt gekeken welke buurtkenmerken belangrijk zijn voor mensen die sporten en bewegen in de openbare ruimte en in hoeverre deze kenmerken aanwezig zijn in de buurt.

Belangrijke buurtkenmerken voor sporten en bewegen

Indien iemand wil sporten of bewegen, maar de omgeving daar niet toe uitnodigt, is de kans kleiner dat deze positieve intenties worden omgezet in deelname aan sport en bewegen in de openbare ruimte ([Prins, Ruijes & Hoekman, 2020](#)). Daarom is het van belang om in beeld te brengen welke omgevingskenmerken mensen belangrijk vinden om meer te gaan sporten en bewegen in de openbare ruimte.

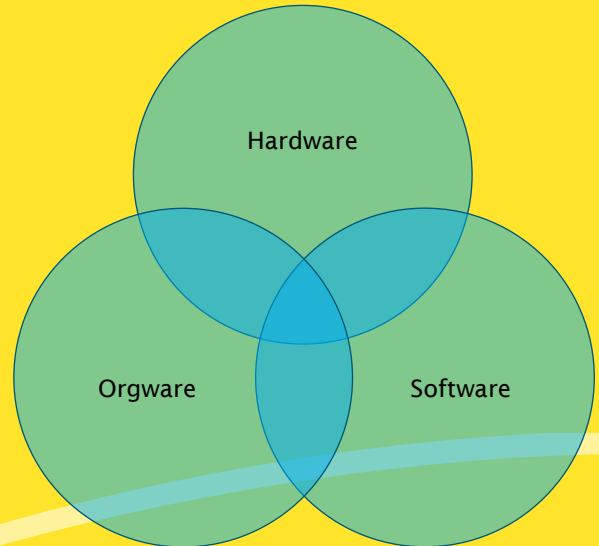
Veiligheid (89%), een goed onderhouden openbare ruimte (88%), verlichting (87%) en vrijliggende wandelpaden (79%) en fietspaden (76%) worden het vaakst genoemd als

kenmerken in de buurt die belangrijk zijn om meer te sporten en bewegen (figuur 1). Dit komt overeen met de literatuur waarin verschillende werkzame mechanismen zijn geïdentificeerd die de beweegvriendelijkheid van de leefomgeving bevorderen ([Prins, Ruijes & Hoekman, 2020](#)). Hieruit blijkt dat het fysieke ontwerp van de omgeving, zoals een goed onderhouden openbare ruimte of verlichting, sociale gevoelens van veiligheid kan bevorderen, waardoor mensen meer naar buiten gaan. Daarnaast kan het fysieke ontwerp van de omgeving, zoals het scheiden van infrastructuur (vrijliggende wandel- en fietspaden), ook gevoelens van fysieke veiligheid bevorderen, waardoor het aantrekkelijker wordt om te wandelen en fietsen.

Kenmerken die het meest benoemd worden als belangrijk voor sporten en bewegen in de openbare ruimte zijn echter minder vaak aanwezig in de buurt dan dat ze belangrijk worden gevonden (figuur 1). Het valt met name op dat een goed onderhouden openbare ruimte bij (slechts) de helft van de respondenten in de buurt aanwezig is. Goede verlichting wordt door bijna 90 procent van de respondenten belangrijk gevonden voor sporten en bewegen in de openbare ruimte, maar wordt door slechts twee derde van de respondenten herkend in zijn of haar buurt. Kenmerken die minder vaak belangrijk worden gevonden, zoals de aanwezigheid van een park (56%), een groot grasveld (46%), een pleintje of open ruimte (46%), worden juist door ongeveer drie kwart van de respondenten herkend in hun buurt.

Opvallend is dat de organisatie van sport- en beweegactiviteiten en de aanwezigheid van goede sporttoestellen door één derde van de respondenten gezien wordt als belangrijk voor sporten en bewegen in de openbare ruimte. Uit de literatuur blijkt dat, door deze kenmerken goed op elkaar af te stemmen, dit kan bijdragen aan sporten en bewegen in de openbare ruimte ([Prins, Ruijes & Hoekman et al., 2020](#)). Het 'hardware-, orgware-, softwaremodel' van een beweegvriendelijke omgeving onderstreept dit ook (figuur 2; [Hoekman, Collard & Cevaal, 2011](#)). In dit model wordt hardware gezien als 'wat er is', software als 'wat er wordt georganiseerd' en orgware als 'hoe hardware en software georganiseerd en afgestemd zijn'. Om tot een optimale omgeving te komen waarin sporten en bewegen in de openbare ruimte wordt

Figuur 2 'Hardware-, orgware-, softwaremodel' van een beweegvriendelijke omgeving

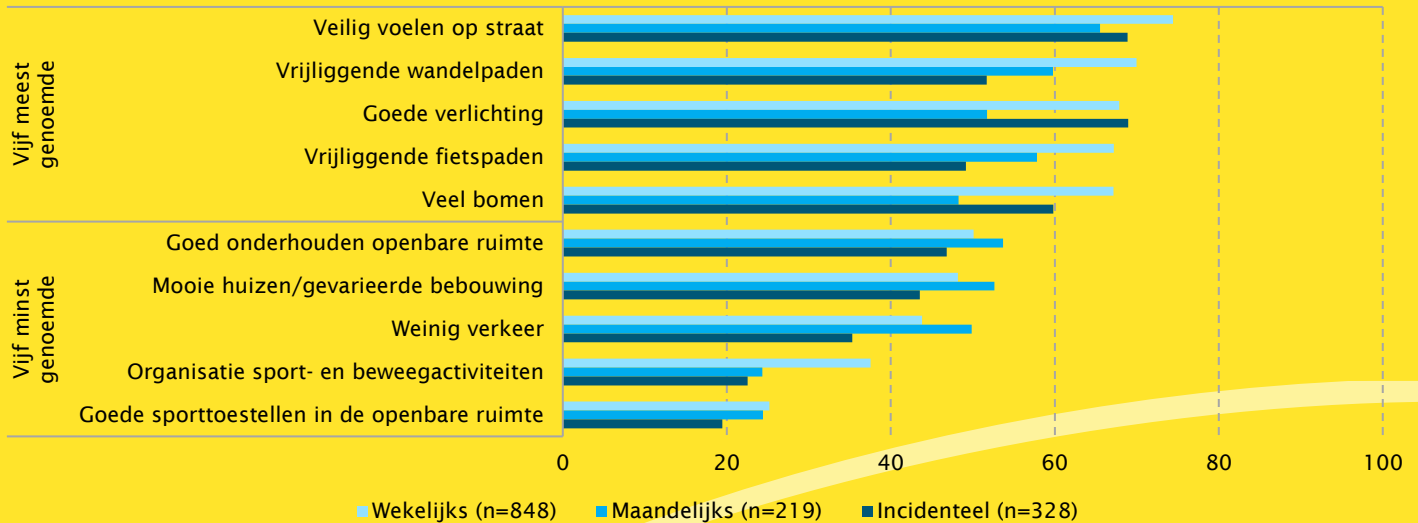
Bron: [Hoekman, Collard & Cevaal, 2011](#). Bewerking: Mulier Instituut

bevorderd, moeten hardware (bijvoorbeeld sporttoestellen), software (bijvoorbeeld georganiseerde activiteiten bij die sporttoestellen) en orgware (bijvoorbeeld onderhoud van deze sporttoestellen) allemaal aanwezig en op elkaar afgestemd zijn. Er moet rekening mee worden gehouden dat de omgeving geen gesloten systeem is, waardoor een verzameling van verschillende factoren elkaar kunnen beïnvloeden. Het op elkaar afstemmen van deze factoren zal mogelijk een grotere invloed hebben op sport- en beweeggedrag in de openbare ruimte dan de individuele factoren.

Belangrijke buurtkenmerken en beweegfrequentie

Door de aanwezigheid van bepaalde buurtkenmerken uit te splitsen naar de beweegfrequentie van de respondenten, kan een globaal beeld geschetst worden van welke kenmerken aanwezig zijn in de buurt van iemand die wel en iemand die niet frequent sport in de openbare ruimte (figuur 3). Er zijn opvallende verschillen te zien tussen respondenten die wekelijks, maandelijks, of incidenteel sporten of bewegen in de openbare ruimte en de aanwezigheid van vrijliggende wandel- en fietspaden. Waar vrijliggende wandel- en fietspaden door ongeveer 70 procent van de wekelijkse sporters en bewegers in de openbare ruimte wordt benoemd als helemaal of grotendeels passend bij de buurt, geeft maar de helft van de incidentele gebruikers aan dat dit aanwezig is in de buurt.

Figuur 3 Kenmerken die helemaal of grotendeels bij de buurt passen volgens 16-79-jarige Nederlanders uitgesplitst naar sport- en beweeg frequentie in de openbare ruimte in 2019 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, vijf meest en vijf minst genoemde kenmerken)

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO), najaar 2019, Mulier Instituut.

Een gevoel van veiligheid op straat lijkt bij iedere respondent ongeveer evenveel aanwezig te zijn in de buurt, ongeacht de sportfrequentie. Dit wijst erop dat het veilig voelen op straat alleen niet genoeg is om frequent te sporten en bewegen in de openbare ruimte. Dit sluit ook aan bij het 'hardware-, orgware-, software' model van een beweegvriendelijke omgeving ook (figuur 2; [Hoekman, Collard & Cevaal, 2011](#)).

Opvallend is dat wekelijkse en incidentele sporters vaker aangeven goede verlichting en bomen in de wijk te herkennen dan maandelijkse sporters. Goede verlichting is bij ongeveer de helft (52%) van de maandelijkse sporters aanwezig, waar dit bij 68 procent van de wekelijkse en 69 procent van de incidentele sporters en bewegers in de openbare ruimte aanwezig is.

Ondanks dat de organisatie van sport- en beweegactiviteiten niet als belangrijk gezien wordt door veel respondenten voor sporten- en bewegen in de openbare ruimte (figuur 1), lijkt dit toch aanzienlijk vaker aanwezig te zijn in de buurt van respondenten die wekelijks sporten en/of bewegen in de openbare ruimte, dan voor mensen die niet wekelijks sporten en/of bewegen in de openbare ruimte.

Bij deze resultaten moet in acht genomen worden dat het mogelijk is dat mensen die vaker sporten en/of bewegen in de openbare ruimte, mogelijk ook beter bekend zullen zijn

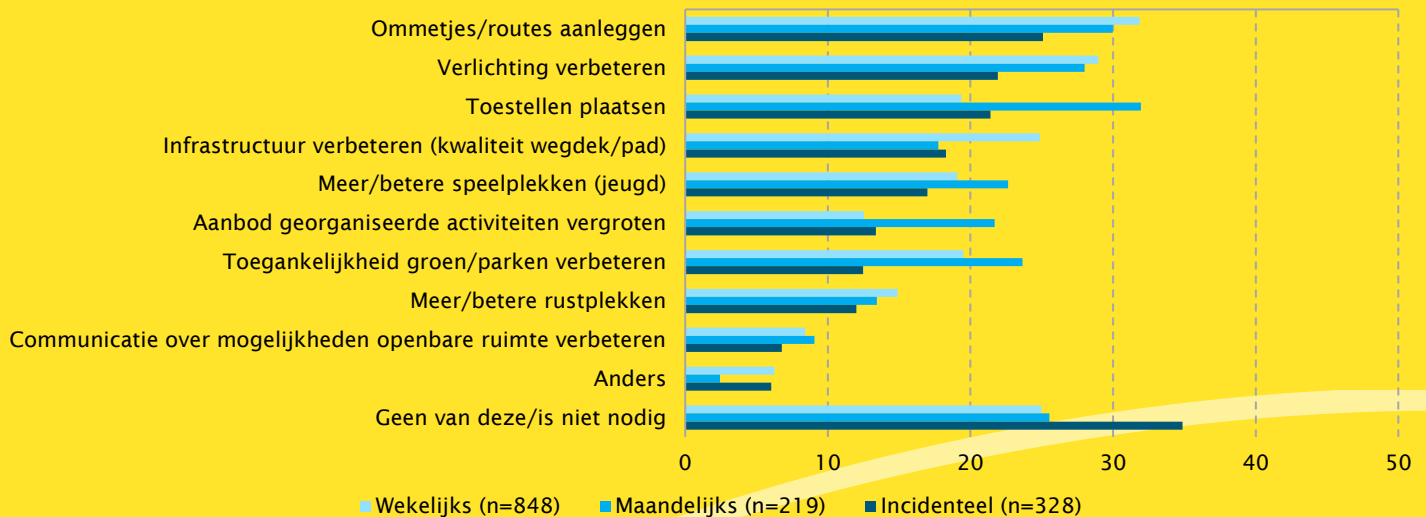
met hun buurt en zodoende buurtkenmerken mogelijk beter zullen herkennen. Daarnaast kunnen andere factoren die mogelijk invloed hebben op de buurt waarin iemand woonachtig is, zoals sociaal economische status, invloed hebben op iemands beweegfrequentie.

Verbeterpunten voor een beweegvriendelijke omgeving

Tot slot is er gekeken naar hoe de buurt aantrekkelijker gemaakt zou kunnen worden om te sporten en bewegen volgens mensen die wekelijks, maandelijks of incidenteel sporten en bewegen in de openbare ruimte (figuur 4). Een groot deel van de respondenten geeft aan dat het niet nodig is om de buurt aantrekkelijker te maken om te sporten en bewegen. Voornamelijk incidentele sporters en bewegers in de openbare ruimte geven dit relatief vaak aan (35%). Dit kan wijzen op het ontbreken van een behoefte om te sporten en bewegen in de eigen buurt.

Dit neemt niet weg dat er enkele kenmerken in de buurt aan te wijzen zijn die verbeterd kunnen worden om sporten en bewegen aan te moedigen. Het gaat hier met name om het aanleggen van ommetjes en routes en het verbeteren van de verlichting. Deze aspecten worden relatief vaak genoemd door respondenten die wekelijks of maandelijks sporten of bewegen in de openbare ruimte. Daarnaast vinden vooral de respondenten die maandelijks sporten en bewegen in de openbare ruimte het van belang dat er toestellen in de openbare ruimte worden geplaatst.

Figuur 4 Aanpassingen om de buurt (nog) aantrekkelijker te maken voor sporten en bewegen volgens 16-79-jarige Nederlanders uitgesplitst naar sport- en beweefrequentie in de openbare ruimte in 2019 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO), najaar 2019, Mulier Instituut.

Conclusie

In overeenstemming met de literatuur komt veiligheid naar voren als een van de belangrijkste elementen voor een beweegvriendelijke omgeving. Kenmerken die een gevoel van sociale- of fysieke veiligheid bevorderen, kunnen sporten en bewegen in de openbare ruimte stimuleren ([Prins, Ruijck & Hoekman, 2020](#)). Een gevoel van veiligheid, een goed onderhouden openbare ruimte, verlichting en vrijliggende wandel- en fietspaden zijn kenmerken die deze gevoelens van sociale- en fysieke veiligheid kunnen bevorderen. Deze kenmerken zijn ook het vaakst genoemd als belangrijk voor sporten en bewegen in de openbare ruimte. Dit wordt ondersteund door het gegeven dat de meerderheid van deze kenmerken ook vaker worden herkend in de buurt van wekelijkse sporters of bewegers in de openbare ruimte dan in de buurt van de overige respondenten. Toch blijken deze kenmerken nog niet altijd aanwezig te zijn in de buurt. Met name een goed onderhouden openbare ruimte en goede verlichting worden minder vaak benoemd als aanwezig in de buurt. Voornamelijk frequente sporters of bewegers in de openbare ruimte (wekelijks of maandelijks) geven aan dat, naast het aanleggen van ommetjes en routes, het verbeteren van verlichting de buurt nog aantrekkelijker zal maken voor sporten en bewegen.

Rekening moet worden gehouden met de interactie tussen verschillende buurtkenmerken. Het goed op elkaar

afstemmen van deze kenmerken zou mogelijk kunnen leiden tot een grotere invloed op de sport- en beweegdeelname van buurtbewoners.

Dit betekent voor beleid dat het creëren van een veilige omgeving - in de breedste zin van het woord - mogelijk één van de belangrijkste interventies is om tot een beweegvriendelijkere omgeving te komen. Meer concreet kan aandacht zijn voor het aanleggen van ommetjes en routes, verbeteren van verlichting en meer vrijliggende wandel- en fietspaden.

Verantwoording

De uitkomsten van dit factsheet zijn gebaseerd op het Nationaal Sportonderzoek van het najaar 2019 (n=1.503). De vragen zijn gesteld aan volwassen deelnemers van een online panel van GfK. De uitkomsten zijn gewogen naar enkele achtergrondkenmerken waardoor we de onderzoeken als representatief voor de Nederlandse bevolking kunnen beschouwen.